Bijlage ‘Reactie adviesaanvraag Referendumverordening Houten’

In de brief ‘reactie adviesaanvraag Referendumverordening Houten’ hebben wij u onze algemene reactie gegeven. In dit advies lopen wij de conceptverordening artikel voor artikel langs en geven wij enkele aanvullende adviezen mee.

Art. 1:

Geen opmerkingen

Art. 2:

Een verbetering is dat artikel 2 het mogelijk maakt een referendum te houden over een opzichzelfstaand onderdeel van een raadsbesluit. Dit kan er namelijk toe leiden dat dat gedeelte van het raadsbesluit dat ter discussie staat, ook daadwerkelijk het onderwerp van het referendum is. We adviseren echter om nader te verduidelijken over welk type onderdelen van het raadsbesluit het referendum mag gaan en hoe een aanvrager dit bij het inleidend verzoek kan aanduiden. Wij zien hierbij namelijk enkele praktische onduidelijkheden. Bijvoorbeeld: als het referendum mag gaan over een specifiek onderdeel van het raadsbesluit, mag het dan ook gaan over twee losse onderdelen? En is het dan nog één referendum, of houd je dan twee referenda op een gelijktijdig tijdstip? We zien deze en andere randvoorwaarden niet verderop in de verordening gespecificeerd worden. Het lijkt ons wenselijk om hierover met de gemeenteraad in gesprek te gaan, opdat we gezamenlijk deze details kunnen doordenken.

Art. 2 lid 2: De bepalingen onder h. en k. kunnen ook samengevoegd worden onder l.

Art. 3:

Het lijkt ons prettig om in de toelichting op het artikel enkele uitgangspunten op de nemen over het benoemingproces en de positionering binnen de gemeente van de referendumcommissie. Dit hoeft niet in de verordening zelf te worden opgenomen. Wij zien hierbij een duidelijke link met onze wens om als commissie ondergebracht te zijn bij de griffie, waarover in dit artikel ook niks genoemd staat. Het vaststellen van een referendumverordening is een autonome bevoegdheid van de raad. Daarnaast adviseren wij als commissie aan de raad en worden wij ingesteld door de raad. Daarom vinden wij het logisch en wenselijk om formeel ondergebracht te worden bij de griffie. Een ambtelijk secretaris kan daarbij uiteraard wel vanuit de ambtelijke organisatie aan de griffie worden uitgeleend. In diverse gemeenten is het gebruikelijk dat de sollicitatiegesprekken voor de leden van de referendumcommissie gevoerd worden door een vertegenwoordiging uit de raad.

Art. 3 lid 2: Het aantal leden van de referendumcommissie voelt voor ons te vrijblijvend. Vijf leden is wenselijk, drie het minimale. Wij zouden dit daarom graag anders geformuleerd zien.
Verder vragen wij ons af waarom gekozen wordt voor het woord ‘deskundigen’. Dit is wat ons betreft voor verschillende uitleg vatbaar. De boodschap verandert bovendien niet wanneer het woord ‘deskundigen’ weg wordt gelaten en enkel ‘leden’ blijft staan.

Art. 3 lid 3: Wat ons betreft is het noodzakelijk om ook een plaatsvervangend secretaris te benoemen. In geval van ziekte of uitval gedurende een referendumproces wordt de continuïteit hierdoor geborgd.

Art. 3 lid 5: In dit lid staat nog niet vermeld hoe vaak een commissielid herbenoemd kan worden. Het is gebruikelijk dit hier wel te vermelden.

Art. 4:

Art. 4 lid 1:d: Dit is geen taak van de referendumcommissie. De taak van de referendumcommissie is het toezien op de (neutrale) informatievoorziening. Wanneer de referendumcommissie verantwoordelijk zou zijn voor de neutrale informatievoorziening, zou zij haar eigen werk moeten beoordelen in geval van klachten hierover. Daarom is het voorzien in voorlichtingsmaterialen ook in andere gemeentelijke referendumverordeningen geen taak van de referendumcommissie. Los van dit integriteitsaspect is het ook vanuit het oogpunt van de beschikbare tijd van externe commissieleden niet realistisch om voorlichtingsmaterialen op te stellen. Artikel 4, lid 1 onder d dient te worden geherformuleerd naar een bepaling waaruit duidelijk blijkt dat de taak van de referendumcommissie is om toezicht te houden op de neutrale informatievoorziening en voorlichting. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van de standaardformulering in de modelverordening van de VNG.

Art. 5

Art. 5 lid 2: Wij vinden 14 dagen voor de raadsvergadering erg lang. Zeven dagen, zoals de VNG-modelverordening voorschrijft, vinden wij correcter. Dit is ook de termijn die in de meeste andere gemeenten met een referendumverordening wordt toegepast. Wij zijn van mening dat niet van inwoners kan worden verwacht dat zij handtekeningen gaan ophalen, voordat duidelijk is hoe de verhoudingen in de raad zijn. Dit wordt vaak duidelijk gedurende de eerste bespreking in het Ronde Tafel Gesprek (RTG). Wanneer wij kijken naar het vergaderrooster van de raad voor 2022, dan zien wij dat met regelmaat de RTG precies 14 dagen voor de besluitvormende raad plaatsvindt. Kortom, dit zou van inwoners vragen om al voorafgaand aan de eerste behandeling van het onderwerp in de RTG handtekeningen op te halen. Dit vinden wij niet wenselijk.

Art. 5 lid 7: Wij vinden dit artikel ongelukkig geformuleerd. De passage ‘voordat initiatiefnemers (…) definitief verzoek.’ kan worden geschrapt. Dit maakt het lid lastig leesbaar, terwijl uit voorgaande artikelen (art. 6, lid 4) reeds blijkt dat voor het definitieve verzoek een nieuw formulier beschikbaar komt na de raadsbehandeling.

Art. 6.

Art. 6 lid 1: Hoewel wij begrijpen waarom hier een percentage van het aantal kiesgerechtigden wordt genoemd, vinden wij dit richting de inwoner ingewikkeld. Wij bevelen daarom aan om naast deze verordening op de website van de gemeente een absoluut getal te plaatsen, dat jaarlijks wordt geactualiseerd. Hierdoor weten inwoners zodra zij zich gaan oriënteren op een referenduminitiatief hoeveel handtekeningen zij moeten ophalen.

Art. 6 lid 4: Wij moedigen het gebruik van digitale ondersteuningsverklaringen aan. Dit past binnen de huidige digitale tijd. Bovendien geeft het de mogelijkheid om gemakkelijker tijdens het proces tussenstanden te publiceren. Zoals het nu geformuleerd staat zou het theoretisch gezien mogelijk zijn de digitale ondersteuningsverklaringen tijdens het ene referendum wel toe te staan en tijdens het andere referendum niet. Wij zien graag dat het vierde lid stelliger geformuleerd wordt door het vervangen van de passage ‘kan worden voorzien’ door ‘wordt voorzien’.

Art. 6 lid 6: Wij pleiten ervoor niet alleen halverwege de termijn een tussenstand bekend te maken, maar dit elke week te doen. Als het verzamelen van de handtekeningen volledig wordt gedigitaliseerd, dan is het gemakkelijk om extra tussenstanden bekend te maken.

Art. 7

Geen opmerkingen.

Art. 8

Art. 8 lid 2: Wij vragen ons af waarom het college heeft gekozen voor deze twee termijnen (6 maanden resp. 1 maand). Het valt ons namelijk op dat in de modelverordening van de VNG andere voorbeeldtermijnen worden aangehaald. Kan het college toelichten waarom hiervan afgeweken is?

Art. 9:

Artikel 9 maakt het mogelijk om een vraag te stellen met een andere antwoordcategorie dan 'voor' of 'tegen'. Dit vinden wij wenselijk. Wij hechten er waarde aan dit artikel concreter te maken. Het artikel gaat nu niet in op de eisen van een andere vraagstelling. Bijvoorbeeld: bestaat ook de mogelijkheid om meer dan één vraag te stellen? Hierbij zit een koppeling met de hierboven gestelde vragen over artikel 2. Deze artikelen moeten goed op elkaar aansluiten.

Art. 9 lid 2: In dit lid lijkt de mogelijkheid voor het stellen van meer dan één vraag (deelvragen) niet mogelijk. Het komt op ons over alsof dit artikel het nu alleen mogelijk maakt om één vraag te stellen, waarbij meerdere antwoordcategorieën mogelijk zijn. Interpreteren wij dat correct?

Art. 9 lid 4: De nummering is hier niet correct. Dit moet lid 3 zijn. Dat moet ook worden aangepast in de verwijzing naar dit lid in artikel 4, eerste lid onder a onder 4. Het is zeer sterk aan te bevelen om in geval van meer dan twee antwoordcategorieën een alternatieve stemmethode te kiezen (bijvoorbeeld rangschikken of approval voting), dat wil zeggen dat kiezers niet slechts op één enkele optie kunnen stemmen. Dit verlaagt de kans op een minderheidsuitslag en de daarmee gepaard gaande onduidelijkheid over de interpretatie van de uitslag.

Art. 10:

Het valt ons op dat in de modelverordening van de VNG de subsidieregeling is opgenomen in de verordening. Dit is in deze conceptverordening niet het geval. Kan het college aangeven waarom zij hiertoe besloten heeft? Daarnaast vragen wij ons af: wat is de huidige status van de subsidieregeling? In onze evaluatie hebben we namelijk ook enkele opmerkingen gemaakt over de subsidieregeling (aanbevelingen 22, 23 en 24 van de evaluatie). We zouden graag zien dat deze ook wordt herzien en samengevoegd met de referendumverordening. Het is voor inwoners overzichtelijker wanneer alle informatie over het referendum in één verordening te vinden is.

Art. 11:

Gezien recente ervaringen waarbij de Kieswet is aangepast in verband met Covid-maatregelen, lijkt het ons goed om een kleine toevoeging te doen aan deze bepaling. Daarnaast komt het regelmatig voor dat er Experimentenwetten op basis van de Kieswet van kracht zijn (op dit moment bijvoorbeeld over centrale stemopneming). De referendumverordening dient rekening te houden met deze ontwikkelingen. Wij stellen voor om aan dit artikel toe te voegen: 'Tevens zijn tijdelijke of experimentele wetten die een aanvulling vormen op de Kieswet van toepassing.'

Art. 12

Art. 12 lid 3: In het geval van een meerkeuzevraag kan ervan sprake zijn dat de keuzemogelijkheid die de meeste stemmen heeft gekregen geen absolute meerderheid van de stemmen heeft gekregen. Dit leidt in veel gevallen tot onduidelijkheid over de interpretatie van de uitslag. We gaan graag in gesprek met de raad over de toepassing van alternatieve stemmethoden die deze kans verkleinen. Dit moet in samenhang met artikel 4 en artikel 9 worden besproken.

Art. 13:

Geen opmerkingen.

Art. 14:

Geen opmerkingen.

Art. 15:

Geen opmerkingen.